

ศึกษาวิเคราะห์มหานิปาตชาดกทศชาติ ฉบับชินวาทตามแนวเทศนาหาระ

A CRITICAL STUDY OF MAHANIPATA JATAKA OF JINAVARA THESIS TITLE VERSION BASED ON
DESANAHARA

พระมหาไพโรจน์ชนิดโก (สานฟอง)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษามหานิปาตชาดกทศชาติฉบับชินวาท และเพื่อวิเคราะห์มหานิปาตชาดกทศชาติฉบับชินวาททรงแปลโดยพระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหลวงชินวราลงกรณ สมิเด็จพระสังฆราชเจ้า วัดราชบพิธ จำนวน 10 เรื่อง เล่มที่ 1 เรื่องที่ 1-5 ประกอบด้วย เตมียชาดก มหาชนกชาดก สุวรรณสามชาดก เนมิราชชาดก และมโหสถชาดก เล่มที่ 2 เรื่องที่ 6-10 ประกอบด้วย ภูริทัตตชาดก จันทกุมารชาดก พรหมนารถชาดก วิรุทธชาดก และเวสสันดรชาดก เป็นการศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร โดยการวิเคราะห์เนื้อหา ตามแนวเทศนาหาระ พบว่า 1. มหานิปาตชาดกทศชาติฉบับชินวาท เล่มที่ 1 เล่มที่ 2 ประกอบด้วย เตมียชาดก ประกอบด้วย 22 เรื่องย่อย มหาชนกชาดก ประกอบด้วย 19 เรื่องย่อย สุวรรณสามชาดก ประกอบด้วย 17 เรื่องย่อย เนมิราชชาดก ประกอบด้วย 36 เรื่องย่อย มโหสถชาดก ประกอบด้วย 81 เรื่องย่อย ภูริทัตตชาดก ประกอบด้วย 15 เรื่องย่อย จันทกุมารชาดก ประกอบด้วย 11 เรื่องย่อย พรหมนารถชาดก ประกอบด้วย 12 เรื่องย่อย วิรุทธชาดก ประกอบด้วย 13 เรื่องย่อย เวสสันดรชาดก ประกอบด้วย 13 เรื่อง 2. วิเคราะห์มหานิปาตชาดกทศชาติฉบับชินวาทตามแนวเทศนาหาระ โดยใช้หลักของเทศนาหาระ 6 ประการ คือ อัสสาทะ อาทินวะ นิสสรณะ ผละ อุปายะ และอาณัติ พบว่าการบำเพ็ญบารมีทั้ง 10 ชาติ ของพระโพธิสัตว์ นั้น ก่อให้เกิดความเป็นอัสสาทะ ซึ่งเป็นผลไปจากการทำกรรมดี เป็นอาทินวะ โทษ ความทุกข์ใจ ไม่สมปรารถนา เป็นนิสสรณะ แนวทางออกเพื่อให้พ้นจากสิ่งที่ไม่พึงปรารถนา เป็นผละ คือ ผลลัพธ์ หรือภาวะที่ชีวิตหลุดพ้นจากทุกข์โทษ เป็นอุปายะ คืออุปายะหรือวิธีการที่แยบยลเพื่อให้เกิดผล และก่อให้เกิดความเป็นอาณัติ คือการกล่าวชักจูง การชักชวน โนมน้าวให้ประพฤติปฏิบัติตามด้านต่าง ๆ ทั้งสิ้น.

คำสำคัญ : ชาดก.มหานิปาตชาดก.มหานิปาตชาดกทศชาติฉบับชินวาท.เทศนาหาระ.

Abstract

The purpose of this research was to study the Jataka Jataka Chabat Chinnathat Nidabha. And for the analysis of the Jataka Jataka Chababat Chinnavathat translated by King Worawong her Krom Luang Chinworasiriwat The royal patriarchs of Wat Ratchabophit are 10 stories. book 1.

stories 1-5. consisting of the Temi Jataka Public. Jataka Suwannasamachataka. Niramitachat and Mahosot Jataka. Book 2. Stories 6-10 consist of Phurithat Jataka Kuman Jataka Promnat Jataka. Business Jataka and Vessantara Jataka Is a documentary study By content analysis According to the sermon. it was found that 1. Maha Jataka Chabat Chinnachat Naga. Book 1. Book 2. consisting of Temi Jataka consisting of 22 public sub-stories. the Jataka Jat consisting of 19 stories. Suwan Sam Jataka's Substances. consisting of 17 Sub-Rachataka stories. Consisting of 36 sub-stories Mahosot Jataka consisting of 81 sub-stories. Puritat Jataka consisting of 15 sub-stories. Chanthakarn Kumarn Jat consisting of 11 sub-stories The Jataka Jataka Business Unit consists of 13 stories. The Wesson Trat Jataka consists of 13 stories. 2. Analyze the Jataka Jataka Chinnavat observatories according to the Tessara line. By using the ten principles of Tess Na Nara. which is Assa Atariwanisana Narasana and Uppaya. and the mandate found that the ten virtuous acts of the Bodhisattva created the state of Assa Which is the result of doing good deeds as Atheneewa. blaming the unhappiness of the mind as a way to escape from the undesirable things is the result or the condition in which life is liberated from suffering Paya is an ingenious trick or method to produce results. And creates a mandate Is to persuade. persuade. persuade and behave in various ways.

Keywords: Jāṭaka. Mahānipāta Jāṭaka. Mahānipāta Jāṭaka in Dasa Jāṭaka in Chinawon.
Desanāhāra

บทนำ

ในยุคแรกของการประกาศพระศาสนา พระพุทธเจ้าทรงให้แนวคิดวิธีการประกาศพระศาสนาแก่พระอรหันต์ 60 รูป ไว้สองประการว่า “ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงจาริกไป เพื่อประโยชน์สุข แก่ชนจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์แก่ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์”(วิ.ม. (ไทย) 4/32/40). นับเป็นพระธรรมพุดชุดแรกหลังจากที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ได้ราวห้าเดือน ต่อมาพระพุทธเจ้าทรงวางคุณสมบัติของพระสงฆ์สาวกที่จะไปประกาศพระศาสนา ซึ่งเป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย ว่า “การไม่ว่าร้าย การไม่ทำร้าย การส้ารวมในพระปาติโมกข์ ความรู้จักประมาณในกัต นอนนั่งในที่อันสงบ และการประกอบในอธิจิต” (สมเด็จพระญาณสังวรฯ (เจริญ). 2556. น.99).

หลักการทั้ง 6 ประการนั้น พระพุทธเจ้าทรงวางไว้ให้สำหรับพระสงฆ์สาวก ได้ตระหนักอยู่เสมอ การทำงานเผยแผ่พระศาสนาพึงถือหลักการไว้ จะทำให้ไม่มีปัญหา ทั้งการพูด การเขียน การคิด ความประพฤติ ในพุทธกาลคงใช้แต่ระบบการพุดคุย สทนา บรรยาย เทศนา ล้วนแต่เป็นมุขปาฐะ พระเถระที่เป็นกำลังสำคัญของการประกาศ

พระพุทธศาสนาจนมีชื่อเสียง เป็นที่เคารพนับถือของชาวเมืองสาวัตถี พระพุทธเจ้าทรงยกย่องเป็นยอดของพระนักพูดว่านักพูดทั้งหลาย คือ พระปุนณมนันตานีบุตร (จุ.เถร. (ไทย) 26/4/304).

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) (2556. น.142) ได้กล่าวถึงองค์ธรรมของพระธรรมกถึกไว้ 5 ประการ คือ 1) แสดงธรรมไปตามลำดับไม่ตัดลัดให้สับสน 2) ชี้แจงยกเหตุผลมาแสดงให้ผู้ฟังเข้าใจ 3) สอนเขาด้วยเมตตา ตั้งจิตปรารถนาให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น 4) ไม่แสดงธรรมเพราะเห็นแก่ลาภ 5) ไม่แสดงธรรมกระทบตนและผู้อื่น คือไม่ยกตนให้เสียชื่อเสียงผู้อื่น

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระสงฆ์สาวก ได้ใช้ประกาศพระพุทธศาสนา เทศนา แสดง พูด เขียน คำสอนของพระพุทธเจ้า อันประกอบไปด้วยองค์เก้า ที่เรียกว่า “นวัคคัสตฤสาสน์” พระพุทธพจน์ประกอบ 9 อย่าง คือ 1) สุตตะ พระสูตรทั้งหลายรวมทั้งพระวินัย 2) เคยยะ ความที่มีร้อยแก้วและร้อยกรองผสมอยู่ในเรื่องเดียวกัน คือ พระสูตรที่มีคาถาทั้งหมด 3) เวยยาकरणะ ไวยากรณ์ คือความร้อยแก้วล้วน ได้แก่พระอภิธรรมปิฎกทั้งหมด และพระสูตรที่ไม่มีคาถา 4) คาถา ความร้อยกรองล้วน เช่นธรรมบท เถรคาถา เถรีคาถา เป็นต้น 5) อุทาน ได้แก่ พระคาถาพุทธอุทาน 82 สูตร 6) อิติวุตตะกะ พระสูตรที่เรียกว่า อิติวุตตะกะ 110 พระสูตร 7) ชาตกะ ชาตก 550 เรื่อง 8) อัพภูตธรรม เรื่องอัศจรรย์ คือพระสูตรที่กล่าวถึงข้ออัศจรรย์ต่าง ๆ 9) เวทลละ พระสูตรแบบสอบถาม ตอบโต้ ที่ให้เกิดความรู้และความพอใจแล้วชักถามยิ่ง ๆ ขึ้นไป เช่น จูฬเวทลลสูตร มหาเวทลลสูตร (น. 156)

ต่อมาการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ได้รับการพัฒนามาตามยุค ตามสมัย จากมุขปาฐะ การสวด การสาธยาย การบอกกล่าวเล่าเรียนจากปากต่อปาก ท่องจำอย่างเดียว มาเป็นการเผยแผ่ด้วยวิธีการใช้ตัวหนังสือ ปุริตม บัญญัติตัน กล่าวว่าการสังคายนาพระธรรมวินัยที่ประเทศลังกา พระธรรมวินัยได้รับการจารึกเป็นลายลักษณ์อักษรลงบนใบลานโดยใช้อักษรสิงหล ใน ปี พ.ศ. 433 หรือบางแห่งกล่าวว่า พ.ศ. 450 และบางแห่งระบุว่า 452 พระธรรมวินัยจึงอยู่ในรูปแบบ “คัมภีร์” (ปฐม บัญญัติตัน. 2550. น. 3)

การศึกษาวิเคราะห์พระราชนิพนธ์ พระนิพนธ์ บทประพันธ์ วรรณกรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา ไม่ว่าจะเป็นงานเขียนประเภทร้อยแก้ว หรือร้อยกรอง จะต้องได้รับการตีความ วิเคราะห์ให้ได้ครบองค์ประกอบสำคัญ 2 ประการ กล่าวคืออรรถและพยัญชนะทั้งสองมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ ดังที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎกอยู่หลายพระสูตรว่า “พระผู้พระภาคเจ้าทรงแสดงธรรมงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด ทรงประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถทั้งพยัญชนะ ครบบริสุทธิบริบูรณ์สิ้นเชิง” (ที.สี. (ไทย) 9/102/59. ที.ม. (ไทย) 10/86/47).

ปุริตม บัญญัติตัน (2550. น. 2) อธิบายว่า ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน การศึกษาวิเคราะห์ อธิบาย ตีความคำสอนในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา มีจุดประสงค์ เพื่อการเรียนรู้ การปฏิบัติ และการเผยแผ่ กระบวนการทั้งหมดล้วนแต่เป็นการตีความคำสอนทั้งในด้านอรรถและพยัญชนะ

พระมหาอำนาจ พลบุญ (2555) ได้ศึกษาบูรณาการแนวคิดเชิงมนุษยนิยมในวรรณกรรมไทยเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ วิจัยพบว่า

1) แนวคิดเชิงมนุษยนิยม ให้ความสำคัญต่อความเป็นมนุษย์ ทั้งในร่างกายและจิตใจ ให้ความสำคัญเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ให้ความสำคัญเสมอภาคเท่าเทียมกัน มนุษย์นั้นย่อมมีอิสรภาพในตนเองอย่างสมบูรณ์ การมีอิสระทางความคิดจะก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างคนในสังคมอย่างกว้างขวาง ทุกคนต้องเคารพกันและกันไม่ดูหมิ่นลบล้างทำเสื่อมเสียคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ให้ความสำคัญกับความระหว่งระหว่างครอบครัวระหว่างเพื่อนมนุษย์ที่อยู่ร่วมสังคมเดียวกัน

2) ผลจากการศึกษาวรรณกรรมไทยเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์ เรื่องขุนทอง เจ้าจะกลับมาเมื่อฟ้าสาง ทั้ง 13 เรื่อง ของอัศศิริ ธรรมโชติ เป็นการประพันธ์บทวรรณกรรมสร้างสรรค์ที่มีแนวคิดเชิงมนุษยนิยม คือ ให้ความสำคัญในเรื่องร่างกายและจิตใจของมนุษย์มากกว่าวัตถุ ด้วยการสะท้อนปัญหาสังคมด้านความคิดและการเป็นอยู่ของสังคมที่หลากหลายภาษา เชื้อชาติ ศาสนา โดยให้ความสำคัญกับความเป็นมนุษย์ให้อิสระเสรีภาพทางความคิด ให้คุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยไม่นึกถึงความแตกต่าง

3) ผลจากการบูรณาการความคิดเชิงมนุษยนิยมในวรรณกรรมไทยเรื่องสั้น เรื่องขุนทอง เจ้าจะกลับมาเมื่อฟ้าสาง ทำให้มีคุณค่าทางด้านวรรณศิลป์ มีคุณค่าทางด้านภูมิปัญญาไทย ให้ความเจริญงอกงามแห่งจิตใจของชนชาตินั้น และให้ความสำคัญกับความเป็นมนุษย์ในด้านคุณค่าของแนวคิดเชิงมนุษยนิยมที่มีต่อสังคม การเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ การศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมประเพณี โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีคุณค่าต่อวรรณกรรมในระดับอาเซียน

4) แนวทางและการสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับ “รูปแบบการบูรณาการแนวคิดเชิงมนุษยนิยมในวรรณกรรมไทยเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์” คือรูปแบบ “PUNE” สามารถนำไปพัฒนาคุณค่าด้านจิตใจ พัฒนาด้านคุณธรรม พัฒนาด้านความรู้ และพัฒนางานวรรณกรรมที่ให้ความสำคัญกับมนุษยชาติ โดยมาจากคำว่า

P	PEACE	คือ สันติภาพ
U	ULTRAMODERN	คือ ความล้ำสมัย
N	NEUTRAL	คือ ความเป็นกลาง
E	EQUALITY	คือ ความเสมอภาค

อนึ่งรูปแบบใหม่ของแนวคิดเชิงมนุษยนิยมนี้สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการเป็น นักประพันธ์บทวรรณกรรมไทยเรื่องสั้น นำมาใช้ในการทำงาน การดำเนินชีวิต.

การศึกษาวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ทั้งประเภทร้อยกรอง ร้อยแก้ว นับตั้งแต่ สุโขทัย อยุธยา รัตนโกสินทร์ตอนต้นรัชกาลที่ 1 ถึง 5 รัตนโกสินทร์ยุครัชกาลที่ 6 ถึง 9 รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ถึงรัชกาลปัจจุบัน ยังหางานที่มีการศึกษาวิเคราะห์ตามแนวคัมภีร์เนติปกรณ์ตามหระ ทั้ง 16 หระหาได้ยากประการหนึ่ง และงานศึกษาวิเคราะห์พระนิพนธ์มหานิบาตชาดกทศชาติฉบับชินวรในพระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหลวงชินวรสิริวัฒน์ สมเด็จพระสังฆราชเจ้า วัดราชบพิธ ที่ทรงแปลไว้ ก็หาผู้ศึกษาวิเคราะห์ไว้ลำบากอยู่ ประการหนึ่งดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมหรือผลงานพระ

นิพนธ์ทางพระพุทธศาสนา มหานิบาตชาดกทศชาติฉะบับชินวร ทรงแปลโดยพระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหลวงชินวรสิริวัฒน์ สมเด็จพระสังฆราชเจ้า วัดราชบพิธ มหานิบาตชาดก เป็นเรื่องการประมวลเรื่องราวพระชาติทั้ง 10 ของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก่อนเสด็จอุบัติมาตรัสรู้ในพระชาติสุดท้าย ซึ่งเป็นเรื่องของชีวิตของบุคคลคนหนึ่งที่ตั้งความปรารถนาบรรลุโพธิญาณ เป็นแบบอย่างแห่งชีวิตของคนทั้งมวลที่จะได้ศึกษาแห่งการดำเนินชีวิต สร้างชีวิต พัฒนาชีวิตจนให้ประสบความสำเร็จได้ ทศชาติ ฉะบับชินวรนี้ ได้ทรงให้คำตอบเกี่ยวกับผู้แสวงหาคำตอบของชีวิต ความสุขของชีวิต หรือผู้ที่มองชีวิตเป็นแบบสุขนิยม แสวงหาความหมายที่แท้จริงของคำว่า “มนุษย์” ซึ่งพระมหาอำนาจ พลปัญญา มองว่า “แนวคิดของวรรณกรรมไทยทุกประเภท มีอิทธิพลและบทบาทหน้าที่สำคัญต่อสังคมไทย ทั้งทางการเมือง การปกครอง การศึกษา เศรษฐกิจและศิลปวัฒนธรรม โดยให้ความสำคัญที่ความเป็นมนุษย์” (2558. น. 28).

มหานิบาตชาดก ทศชาติฉะบับชินวร ที่พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหลวงชินวรสิริวัฒน์ สมเด็จพระสังฆราชเจ้า วัดราชบพิธ ทรงแปลนี้ มีจำนวน 2 เล่ม

เล่มที่ 1 มีจำนวน 5 เรื่อง ประกอบด้วย

1. เตมียชาดก ประกอบด้วยโครงสร้างของเรื่อง ประกอบด้วยเรื่องย่อยขยายเนื้อหาของเรื่อง 22 เรื่อง เริ่มแต่อดีตนิทาน เหตุที่ได้นามว่า “เตมียกุมาร” อันตราย 3 อย่าง ได้ครองราชย์สมบัติ 7 วัน ทรงอดกลั้นโศกาดูร ทรงรับปฏิญญากับนายสารถิ เป็นต้น และลงท้ายเรื่องด้วยการประชุมชาดก (สมเด็จพระสังฆราชเจ้า (2560. น. สารบัญ 1. เล่มที่ 1).

2. มหาชนกชาดก ประกอบด้วยเรื่องย่อยขยายเนื้อหา 19 เรื่องย่อย มีอดีตนิทาน พระโพธิสัตว์ประสูติจากพระครรภ์ คิดอ่านเอาราชสมบัติคืน ปัญหาในกฤษฎีกา พิธีปล่อยยารชโร โอวาทช่างศร เป็นต้น (2560. น. สารบัญ 2. เล่มที่ 1).

3. สุวรรณสามชาดก ประกอบด้วย 17 เรื่องย่อย มีทูลปลื้มจิตกับนางปาริออกบวช พระโพธิสัตว์ประสูติจากพระครรภ์ พระโพธิสัตว์วิสัยญี ปาริภาณินิทำสังจิกิริยา พระโพธิสัตว์หายโรค พระโพธิสัตว์โอวาทปลียักราช เป็นต้น (2560. น. สารบัญ 3. เล่มที่ 1).

4. เนมิราชชาดก ประกอบด้วย 36 เรื่องย่อย มีพระโพธิสัตว์ประสูติจากพระครรภ์ เหตุที่ได้นามว่า “เนมิราชกุมาร” โลหุมภีนิริยะ อวิสิโรนิริยะ มิฉฉาภิภูณินิริยะ สุธรรมาเทวสภา มาตลีนาสเด็จกลับกรุงมิถิลา เป็นต้น (2560. น. สารบัญ 4-6. เล่มที่ 1).

5. มโหสถชาดก ประกอบด้วย 81 เรื่องย่อย มีพระโพธิสัตว์ประสูติจากครรภ์ เหตุที่ได้นามว่า “มโหสถ” เรื่องรถ เรื่องแก้วมณี เรื่องสรรณา เรื่องอุทยาน ชะเลยของมโหสถ อภิเษกนางปัญจาลจันตี เรื่องธนูเสขกุมาร เรื่องแก้วภูพรพราหมณ์ เป็นต้น (2560. น. สารบัญ 6-10. เล่มที่ 1).

เล่มที่ 2 ประกอบด้วยเรื่องที่ 6-10 มีดังนี้

6. ภูริทัตตชาดก ประกอบด้วย 15 กัณฑ์ มีกัจจลภักกัณฑ์ นครกัณฑ์ อุโบสถกัณฑ์ เนสารทกัณฑ์ ครุฬกัณฑ์ โสมทัตตกัณฑ์ ศีลกัณฑ์ อาลัมพายนกัณฑ์ เป็นต้น (2560. น. สารบัญ 1. เล่มที่ 2).

7. จันทรกุมารชาดก ประกอบด้วย 11 เรื่องย่อยมี พระจันทรกุมารวินิจฉัยคดี พระจันทรกุมารกับพระญาติถูกจับบูชายัญ พระจันทรกุมารทูลขอให้พระชนกเลิกยัญญกรรม พระจันทรกุมารกับพระญาติถูกจับครั้งที่ 2 พระจันทรกุมารกับพระญาติถูกจับครั้งที่ 3 พระจันทรกุมารกับพระญาติถูกจับครั้งที่ 4 เป็นต้น (2560. น. สารบัญ 2. เล่มที่ 2).

8. พรหมนารถชาดก ประกอบด้วย 12 เรื่องย่อย มี พระเจ้าอังคตราชให้ประมุขมอมาตย์ของความเห็น พระเจ้าอังคตราชเสด็จไปหาคุณาชีวก โทษของการคบปามิตร โทษแห่งปรทารคมณกรรม นิรยถา วิสสุทธีมรรคเทศนา เป็นต้น (2560. น. สารบัญ 2-3. เล่มที่ 2).

9. วิรุทธชาดก ประกอบด้วย 13 เรื่องย่อยมีจิตุโปสถกัณท์ โทหณินกัณท์ มณิกัณท์ อันตรเปยยาถกภาพาคิริกัณท์ สาธุนธรรม วิรุฎฐิตินนาคพิภพ ส่งวิรุฎฐิติตกกลับกรุงอินทปัตต์ เป็นต้น (2560. น. สารบัญ 3-4. เล่มที่ 2).

10. เวสสันดรชาดก ประกอบด้วย 13 เรื่องมี พระ 10 ประการ หิมพานตวรรณนา ทานกัณท์ วันประเวศนกัณท์ ชุกกบรรพ จุลลวันวรรณนา มหาวนวรรณนา กุมารบรรพ มัทรีบรรพ สักกบรรพ มหาราชบรรพ ฉกษัตริย์ นครกัณท์ เป็นต้น (2560. น. สารบัญ 5-7. เล่มที่ 2).

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

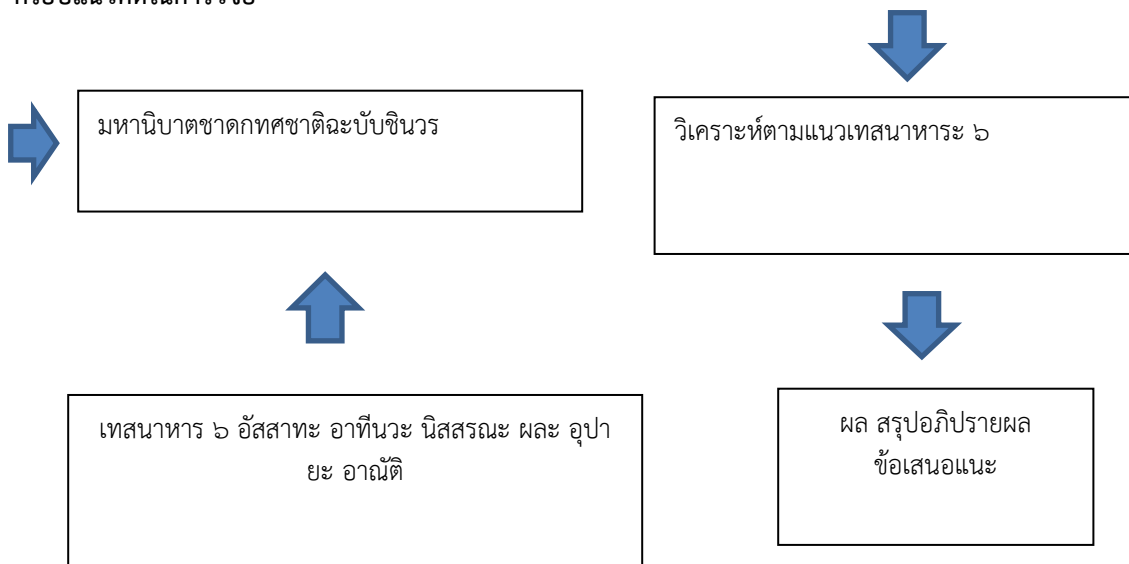
1. เพื่อศึกษามหานิบาตชาดกทศชาติฉบับชินวร
2. เพื่อวิเคราะห์มหานิบาตชาดกทศชาติฉบับชินวร ทรงแปลโดยพระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหลวงชินวรสิริวัฒน์ สมเด็จพระสังฆราชเจ้า วัดราชบพิธ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ศึกษา วิเคราะห์ ผลงานพระนิพนธ์มหานิบาตชาดกทศชาติฉบับชินวร ในพระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหลวงชินวรสิริวัฒน์ สมเด็จพระสังฆราชเจ้า วัดราชบพิธ ที่ทรงแปลไว้ มีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเนื้อหามหานิบาตชาดกทศชาติฉบับชินวร
2. ศึกษาหลักเทศนาหระในคัมภีร์เนตติปกรณ์ เพื่อเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์
3. วิเคราะห์เนื้อหามหานิบาตชาดกทศชาติ ฉบับชินวร เล่มที่ 1 และเล่มที่ 2 จำนวน 10 เรื่อง ตามแนวเทศนาหระ 6 อย่าง
4. สรุปอภิปรายผล นำเสนอผลการวิจัย ในรูปแบบเชิง พรรณนาวิเคราะห์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

1. มหานิบาตชาดกทศชาติฉะบัชนีวร เล่มที่ 1 เล่มที่ 2 ประกอบด้วย

1) เตมียชาดก พระโพธิสัตว์บำเพ็ญเนกขัมมบารมี คือ การออกบวช การปลดปล่อยจากสิ่งล่อเร้าเ้ายวน ประกอบด้วยโครงสร้างของเรื่อง. ประกอบด้วยเรื่องย่อขยายเนื้อหาของเรื่อง 22 เรื่อง เริ่มแต่อดีตนิทาน เหตุที่ได้นามว่า “เตมียกุมาร” อันตรราย 3 อย่าง ได้ครองราชย์สมบัติ 7 วัน ทรงออกลิ้นไศกาตุร ทรงรับปฏิญญากับนายสารถิ เป็นต้น และลงท้ายเรื่องด้วยการประชุมชาดก

2) มหาชนกชาดก พระโพธิสัตว์บำเพ็ญวิริยบารมี คือ การมีความเพียร ความพยายามทำกิจไม่ท้อถอย. ประกอบด้วยเรื่องย่อขยายเนื้อหา 19 เรื่องย่อ มีอดีตนิทานพระโพธิสัตว์ประสูติจากพระครรรค์ คิดอ่านเอาราชสมบัติคืน ปัญหาในกฤษฎีกา พิธีปล่อยยราจรธ โอวาทช่างศร เป็นต้น

3) สุวรรณสามชาดก พระโพธิสัตว์บำเพ็ญเมตตาบารมี คือ การมีความรัก ความปรารถนาให้เขามีความสุข. ประกอบด้วย 17 เรื่องย่อ มีทุกุลปณทิตกับนางปาริออกบวช พระโพธิสัตว์ประสูติจากพระครรรค์ พระโพธิสัตว์วิสัยญญ ปาริกาฤณินิทำสังจกิริยา พระโพธิสัตว์หายโรค พระโพธิสัตว์โอวาทปัลลัษราช เป็นต้น

4) เนมิราชชาดก พระโพธิสัตว์บำเพ็ญอริยฐานบารมี คือ ความตั้งใจมั่น ความตั้งใจมั่นแน่วแน่ที่จะทำการให้สำเร็จลุลจุตามหมาย. ประกอบด้วย 36 เรื่องย่อ มีพระโพธิสัตว์ประสูติจากพระครรรค์ เหตุที่ได้นามว่า “เนมิราชกุมาร” โลหุมภินิระยะ อวิโรนนิระยะ มิจฉาธิญญินิระยะ สุรธรรมาเทวสภา มาตลิณาสเด็จพระกลับกรุงมิถิลา เป็นต้น

5) มโหสถชาดก พระโพธิสัตว์บำเพ็ญปัญญาบารมี คือ ความรู้เข้าใจยังแยกได้ในเหตุผล ดีชั่ว คุณโทษ ประโยชน์มิใช่ประโยชน์ เป็นต้น. ประกอบด้วย 81 เรื่องย่อ มีพระโพธิสัตว์ประสูติจากพระครรรค์ เหตุที่ได้นามว่า

“มโหสถ” เรื่องรต เรื่องแก้วมณี เรื่องสระน้ำ เรื่องอุทยาน ชะเลยของมโหสถ อภิเชกนางปัญจาลจันตี เรื่องธนูเสขกุมาร เรื่องแก้วภูมพรหมณ์ เป็นต้น

6) ฐิตัตถชาดก พระโพธิสัตว์บำเพ็ญศีลบารมี คือ ความประพฤติดีทางกายและวาจา. ประกอบด้วย 15 กัณฑ์ มีกัจฉปกัณฑ์ นครกัณฑ์ อุโบสถกัณฑ์ เนสารทกัณฑ์ ครุฬกัณฑ์ โสมทัตตกัณฑ์ ศีลกัณฑ์ อาลัมพายนกัณฑ์ เป็นต้น

7) จันทกุมารชาดก พระโพธิสัตว์บำเพ็ญขันติบารมี คือ ความอดทน ได้แก่ ทนลำบาบทนตรากตรำทนเจ็บใจ. ประกอบด้วย 11 เรื่องย่อมี พระจันทกุมารวินิจฉัยคดี พระจันทกุมารกับพระญาติถูกจับขุขายัญญ พระจันทกุมารทูลขอให้พระชนกเลิกยัญญกรรม พระจันทกุมารกับพระญาติถูกจับครั้งที่ 2 พระจันทกุมารกับพระญาติถูกจับครั้งที่ 3 พระจันทกุมารกับพระญาติถูกจับครั้งที่ 4 เป็นต้น

8) พรหมนารถชาดก พระโพธิสัตว์บำเพ็ญอุเบกขาบารมี คือ ความวางใจเป็นกลาง ไม่เอนเอียงด้วยชอบหรือชัง. ประกอบด้วย 12 เรื่องย่อมี พระเจ้าอังคตราชให้ประชุมอมตย์ของความเห็น พระเจ้าอังคตราชเสด็จไปหาคุณาชีวก โทษของการคบปามิตร โทษแห่งปรทารคมกกรรม นิรยกา วิสุทธีมรรคเทศนา เป็นต้น

9) วิจฺจชาดก พระโพธิสัตว์บำเพ็ญสัจจบารมี คือ ความจริง ได้แก่ ชื่อสัตว พุดจจริง และทำจริง. ประกอบด้วย 13 เรื่องย่อมีจิตฺตโปสถกัณฑ์ โทหณินกัณฑ์ มณิกัณฑ์ อันตรเปยยาถ กาลาสิริกัณฑ์ สาธุธรรมวิจฺจปณฺธิตโนคาถิกพิภพ สงฺวิจฺจปณฺธิตถกฺกัณฺโถนทปิตฺต เป็นต้น

10) เวสสันดรชาดก พระโพธิสัตว์บำเพ็ญทานบารมี คือ การให้ ได้แก่คนที่ควรให้เพื่อประโยชน์แก่เขา. ประกอบด้วย 13 เรื่องมี พระ 10 ประการ หิมพานตวรรณนา ทานกัณฑ์ วันประเวศนกัณฑ์ ชุขกบรรพ จุลลวันวรรณนา มหาวนวรรณนา กุมารบรรพ มัทรีบรรพ สักกบรรพ มหาราชบรรพ ฉกษัตริย์ นครกัณฑ์ เป็นต้น

2. วิเคราะห์ห้หาานิบาตชาดกทศชาติฉบับชินวรตามแนวเทศนาหาระ โดยใช้หลักของเทศนาหาระ 6 ประการ คือ อัสสาหะ อาทีนวะ นิสสรณะ ผละ อุปายะ และอาณัติ สรุปผลการวิเคราะห์ดังนี้

1) เนื้อหาที่เป็นอัสสาหะ พบว่า การบำเพ็ญบารมีทั้ง 10 ชาติ ก่อให้เกิดความเป็นอัสสาหะทั้งสิ้น ซึ่งเป็นผลไปจากการทำกรรมดี ที่เป็นในทางกุศล การประกอบบารมีทั้ง 10 ชาติ เป็นบารมีหนุนนำไปสู่ความบรรลุพระสัมมาสัมโพธิญาณ โดยเฉพาะพระชาติสุดท้ายคือ เวสสันดรชาดกที่พระราชทานพระนางมัทรีแก่พราหมณ์จำแลง ส่งผลต่อการบรรลุพระสัมมาสัมโพธิญาณในที่สุด

2) เนื้อหาที่เป็นอาทีนวะ พบว่า อาทีนวะ โทษ ความทุกข์ใจ ไม่สมปรารถนา ความพลัดพลาดองค์ธรรมคือทุกข์เวทนาใจที่เกิดขึ้นในทศชาติชาดก ทั้งข้อเสียของบุคลิกลักษณะของสตรีที่ไม่ควรเป็นแม่มนม ปุริสโทษของชูชก 18 ประการ ความทุกข์ใจด้านต่างๆ เช่น ทุกข์ในการครองราชย์ ทุกข์ที่ไม่ได้อุปฐากบิดามารดา การเกิดความโลภก่อให้เกิดทุกข์ เป็นต้น เรื่องเกี่ยวกับการทำกรรมชั่วไปตกนรกในขุมต่างๆ และโทษแห่งกาม โทษของการทำกรรมชั่วต่าง และโทษของการขุขายัญญ

3) เนื้อหาที่เป็นนิสสรณะ พบว่า นิสสรณะ เป็นแนวทางออกเพื่อให้พ้นจากสิ่งที่ไม่พึงปรารถนา ในทศชาติชาดก ปรากฏนิสสรณะ กล่าวคือ พระเตมียะไม่ประสงค์จะครองราชย์ จึงหาทางออกโดยการออกบวชเพื่อหา

หนทางพ้นทุกข์ การแก้ปัญหาของพระมหาชนกเรื่องชุมทรัพย์ 16 การทำสังจิกิริยาของปาริภาณิณี ทูลบัณฑิต ฤาษี และนางพสุนทรเทพิดา เพื่อให้สุวรรณสามฟื้นคืนชีพ การแก้ปัญหาของวิรุณบัณฑิตเรื่องศีลที่สำคัญเท่ากันศีล เสมอกัน และการขอพร 8 ประการของพระเวสสันดรเพื่อแก้ปัญหาการกลับไปครองราชย์

4) เนื้อหาที่เป็นผละ พบว่า ผลลัพธ์ หรืออานิสงส์ที่เกิดจากการดำเนินตามนิสสณะหรือภาวะที่ชีวิต หลุดพ้นจากทุกข์โทษ ในทศชาติชาดกได้กล่าวถึงผลหรืออานิสงส์ต่างๆ กล่าวคือ ผลของความเพียรของพระมหาชนก ผลกรรมของทูลบัณฑิตกับนางปาริภาณิกษุมิต ผลของความกตัญญูกตเวทีของสุวรรณสามส่งผลให้สุวรรณสามฟื้นคืน ชีพและบิดามารดาหายตาบอด ผลกรรมที่บัณฑิตทั้ง 4 ตั้งใจจะฆ่าพระมหโสธ ผลของการบูชาบุญของพระเจ้าเอก ราชและกัณหาพรหมณ์ ผลกรรมของวิชกะดาภิษุ การพระราชทานนางมัทรีแก่พรหมณ์ (จำแลง) ส่งผลต่อการ บรรลุสัพพัญญุตญาณ และผลการกระทำของชุกทำให้เสียชีวิตและเสียชีวิต รวมทั้งอานิสงส์ของการถือศีลของ พระนางจันทเทวี และอานิสงส์ของการไม่ประทุษร้ายมิตร

5) เนื้อหาที่เป็นอุปายะ พบว่า อุปายะหรืออุบายหรือวิธีการที่แยบยลเพื่อให้เกิดผล โดยใช้อุบาย บางอย่างกระตุ้นให้ดำเนินตามแนวทางออกที่เสนอไว้ ในทศชาติชาดก มีการดำเนินอุบายต่างๆ เพื่อให้บรรลุตามที่มุ่ง หมายไว้ กล่าวคือ อุปายะต่างๆ ที่จะทำให้พระเตมียละความเพียร อุปายะของพระนางสวลี มีพระประสงคิให้พระบรม โพธิสัตว์เสด็จกลับไปปกครองบ้านเมืองตามเดิม อุปายะของแพะกับสุนัขเพื่อแก้ปัญหาความอดอยาก และยุทธศาสตร์ สงครามของพระมหโสธที่สามารถชนะสงครามได้

6) เนื้อหาที่เป็นอาณัติ พบว่า อาณัติเป็นการกล่าวชักจูง การชักชวน โน้มน้าวให้เกิดแรงจูงใจใฝ่รู้ ใฝ่ กระทำ ประพฤติปฏิบัติ ในทศชาติชาดกได้มีการกล่าวชักจูงให้ประพฤติดำเนินตามด้านต่างๆ กล่าวคือ การชักจูง เรื่องอันตรราย 3 อย่างของพรหมณ์ที่กล่าวชักจูงให้พระเจ้ากาสิกราชนาเทมียะกุมารไปฝั่ง นารทฤๅษีได้ถวายโอวาท ให้กับพระมหาชนกที่ทรงออกผนวชเพื่อให้ทรงสมาทานมัน และเกิดอดสาหะแก่พระองค์ สุวรรณสามได้ให้โอวาทกับ พระเจ้ากปิณัฏราช เพื่อไม่ให้พระองค์ประพฤติดำเนินตามทศพิธราชธรรม พระมหโสธได้กล่าวโอวาทให้พระราชาและ บัณฑิตทั้ง 4 คน เพื่อให้เข้าใจถึงผลของการเปิดเผยความลับ พระนางจุจรรจาชิตา ทรงแสดงโทษของการเสพบาปมิตร และคุณของการเสพกัลยาณมิตรแด่พระราชาบิดา พระนางจุจรรจาชนาริ ทรงแสดงธรรมให้พระเจ้าอังคิตราชผู้เป็นพระ ขนก พระวิรุณบัณฑิตได้แสดงธรรมสาธุณาธรรม เพื่อจูงใจไม่ให้ปุณณกะยักษ์ฆ่า และท้าวสักกเทวีนทร์สสมพระ เวสสันดรและพระนางมัทรี

สรุปและข้อเสนอแนะ

ชาดกเป็นหนึ่งในประเภทคำสอนของพระศาสนา อันเป็นวรรณกรรมประเภทหนึ่งที่มีคุณค่าทางภาษา ทาง จริยธรรมถือเป็น “เทคนิค” อย่างหนึ่งในการนำเสนอหลักธรรมคำสอนผ่านเรื่องราวที่เป็นบุคคลาธิฐาน กระตุ้น เตือนให้มนุษย์เราละชั่ว ทำความดี สังสมบารมีตามกำลังและสติปัญญาของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ชาดกทั้ง 239 เรื่อง เป็นการเล่าถึงประวัติการบำเพ็ญบารมีของพระโพธิสัตว์ในอดีตที่เสวยพระชาติเป็นมนุษย์บ้าง สัตว์เดรัจฉาน บ้าง เทวดาบ้าง แตกต่างกันไปเป็นการเผยแผ่หลักธรรมโดยสอดแทรกธรรมในรูปแบบของวรรณกรรมที่นิยมมา

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2556). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์**. กรุงเทพฯ ฯ: โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา.
- พระพรหมโมลี (วิลาส ญาณวโร). (2545). **กรรมที่ปณี**. กรุงเทพฯ ฯ: ดอกหญ้า.
- พระปลัดสมชาย ปโยโค. พระครูพิพิธปริยัติกิจ. พระเมธีปริยัติวิบูล และพระณัด วฑฒโน. (มปป). การศึกษาวิเคราะห์อุเบกขาบารมีในนารทชาดก. **วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์**. 4 (ฉบับพิเศษ).
- พุทธรักษ์ ปราบนอก. (2557). “พุทธธรรมในวรรณกรรมคำสอนอีสาน”. **วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์**. 31.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2561). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก จำกัด.
- กิจชัย วงศ์ราช. (2550). ศึกษาวิเคราะห์พระนิพนธ์ในสมเด็จพระญาณสังวรฯ (เจริญ สุวฑฒนมหาเถร) ตามแนวเทศนาหาระ. **ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ปรุตม์ บุญศรีตัน. (2550). รูปแบบการตีความคัมภีร์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท. **ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาอำนาจ พลบุญ (สวสดี). (2555). ศึกษาบูรณาการแนวคิดเชิงมนุษยนิยมในวรรณกรรมไทยเรื่องสั้นรางวัลซีไรต์. **ศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- ทิวาทิพย์ เทียมชัยภูมิ. (2546). ศึกษาเชิงวิเคราะห์ วรรณกรรมอิงพระพุทธศาสนา: ศึกษาเฉพาะกรณีเรื่องลีลาวดี. **ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ-ราชวิทยาลัย.
- โยธิน มหา. (2547). ศึกษาเชิงวิเคราะห์หลักพุทธจริยธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมของอาจารย์สุชีพ ปุญญานุภาพ ประเพณีวินายกธรรม. **ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วิจิตร ธรรมรักษ์. (2554). ศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมอิงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เรื่องพระอานนท์พุทธอนุชา. **ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สาทิต แทนบุญ. (2558). วรรณกรรมคำสอนของสุนทรภู่ที่มีผลต่อวิถีชีวิตของคนในสังคมไทย. **หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาภาษาไทย**. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- หิมพรรณ รักแตงาม. (2550). การศึกษาวิเคราะห์การตีความหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของ ดิข นัท อินท์. **ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิตบัณฑิตวิทยาลัย**: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อภิขญา แก้วอุทัย จอมขวัญ สุทธิพันธ์. (2556). “วรรณกรรมสุนิภุมาร: การศึกษาเปรียบเทียบ”. **วารสารศิลปศาสตร์**. 5(1). 36.
- อุดร จันทวัน. (2548). ศึกษาเชิงวิเคราะห์วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาเรื่องอรัญคธาตุนิทาน ภาษาทางศาสนาและอิทธิพลต่อสังคม. **ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.